

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ**

**ΥΠΗΡΕΣΙΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ**

**ΕΛΕΝΑ ΚΟΚΚΙΝΟΦΤΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΨΥΧΟΛΟΓΟΣ**

Πρόγραμμα

- Γνωριμία
- Σχέση σχολικής αποτυχίας ,Αναλφαβητισμού και παράγοντες που τα καθορίζουν.
- Εφηβεία
- Συζήτηση

Παραβασιογόννοι Σχολικοί Παράγοντες και Σχολική Αποτυχία

«Η σχολική αποτυχία είναι αναμφισβήτητα η βάση πάνω στην οποία αναπτύσσεται η εγκληματογόνος δράση του σχολείου». M.L. Walgrave , 1982, Καθηγητής Πανεπ. Leuven, Βέλγιο.

Παραβασιογόνοι Σχολικοί Παράγοντες και Σχολική Αποτυχία

- Αποτυχία στον Αλφαριθμητισμό

- Σύμπλεγμα Αποτυχίας

- Σχολική Αποτυχία

- Χαμηλή Αυτοεικόνα

- Νεανική Παραβατικότητα

Σχολική Αποτυχία
και
Λειτουργικός Αναλφαβητισμός

Η Αποτυχία στον Αλφαβητισμό δημιουργεί
1.Σχολικές και 2. Ενδοψυχικές Διαταραχές
αλλά ταυτόχρονα επιφέρει

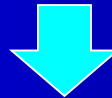
Το Σύμπλεγμα Αποτυχίας
που αυτό οδηγεί σε

Σχολική Αποτυχία

Σχολική Αποτυχία
και
Λειτουργικός Αναλφαβητισμός

τότε δημιουργούνται

Συναισθήματα Χαμηλής Αυτοεικόνας
και ο έφηβος είναι πιο ευάλωτος

να εμπλακεί στη
Νεανική Παραβατικότητα.

Σχολική Αποτυχία και Λειτουργικός Αναλφαβητισμός

Σύμπλεγμα Αποτυχίας

1. Αρνητική Σχολική Εξάρτηση
/ Σχολική Ανορεξία
2. Στάση φυγής
3. Σχολική περιθωριοποίηση/
4. Απειθαρχία

**ΝΕΑΝΙΚΗ
ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ**

Σύμπλεγμα Αποτυχίας

1. Άγχος
2. Σχολική Αποτυχία __ Άγχος
3. Λόγω των συμπλεγμάτων
ενοχής το παιδί αναζητεί
τιμωρία
4. Αντιδραστική επιθετικότητα

**ΝΕΑΝΙΚΗ
ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΤΗΤΑ**

Σχολική Αποτυχία

- Υπάρχουν 3 βασικά στάδια/ερμηνείες με βάση το κριτήριο της αιτιολογίας του φαινομένου
  1. Ατομική «παθολογία» του μαθητή
  2. Το στάδιο της «παθολογίας» του οικογενειακού περιβάλλοντος
  3. Το στάδιο της «παθολογίας» του σχολείου

Σχολική Αποτυχία

- Α. Ατομική «Παθολογία» του μαθητή
- Αφετηρία αποτελούν οι κλασσικές ιατρικές και ψυχολογικές θεωρίες των αρχών του 20^{ου} αιώνα.
- Η Σχολική αποτυχία ερμηνευόταν ως αποτέλεσμα των ατομικών χαρακτηριστικών των παιδιών :
- 1. διανοητική ανεπάρκεια 2. εγκεφαλική δυσλειτουργία 3. δυσμενείς οργανικοί παράγοντες
- 4. ψυχολογική αστάθεια/ψυχικές διαταραχές
- 5. Ανεπάρκεια στην ανάπτυξη γνωστικών ή και άλλων ψυχονοητικών λειτουργιών και μηχανισμών

Σχολική Αποτυχία

A. Ατομική «Παθολογία» του μαθητή

- Ποιες ήταν οι συνέπειες αυτού του σταδίου
  - Η δημιουργία, ανάπτυξη και μαζική εισβολή στον εκπαιδευτικό χώρο των ψυχομετρικών τεστ νοημοσύνης και η μεγάλη έμφαση και σπουδαιότητα για τον βιολογικό υπερκαθορισμό της ευφυΐα και τη συνακόλουθη ιδεολογία των φυσικών ανισοτήτων .
  - Εισάγεται στην εκπαίδευση το ιατρικό μοντέλο του διαχωρισμού «φυσιολογικό-παθολογικό».

Σχολική Αποτυχία

A. Ατομική «Παθολογία» του μαθητή

- Ποιο ήταν το επακόλουθο
- Η δημιουργία διαχωριστικών σχολικών δομών π.χ. Ειδικά σχολεία ,ειδικές τάξεις κ.α.

Σχολική Αποτυχία

B. Το στάδιο της «παθολογίας» του οικογενειακού περιβάλλοντος του μαθητή

- B. Το στάδιο της «παθολογίας» του οικογενειακού περιβάλλοντος του μαθητή
  - Έρευνες των Κοινωνιολόγων της εκπαίδευσης απέδειξαν ότι :
  - 1. Τα ατομικά χαρακτηριστικά δεν μπορούν να ερμηνεύσουν τη σχολική αποτυχία.
  - Η κοινωνική καταγωγή του παιδιού παίζει τον πρωταρχικό ρόλο στην σχολική επιτυχία.
  - Η σχολική αποτυχία είναι φαινόμενο μαζικό και κοινωνικά επιλεκτικό δεδομένου ότι πλήττει κυρίως τα χαμηλότερα κοινωνικό-μορφωτικά στρώματα.

Σχολική Αποτυχία

Β. Το στάδιο της «παθολογίας» του οικογενειακού περιβάλλοντος του μαθητή

- Έρευνες κατέδειξαν ότι η σχολική καθυστέρηση είναι καθαρά συνδεδεμένη με την κοινωνικό-επαγγελματική ομάδα.
- Θεωρία της «κοινωνικό-πολιτισμικής αναπηρίας» ή «μειονεκτήματος».
- Τα παιδιά από χαμηλότερα κοινωνικό-μορφωτικά επίπεδα αποτυγχάνουν μαζικά στο σχολείο όχι γιατί είναι γενετικά κατωτέρα αλλά γιατί αναπτύχθηκαν σε ένα κοινωνικό-μορφωτικά στερημένο οικογενειακό περιβάλλον .

Σχολική Αποτυχία

Β. Το στάδιο της «παθολογίας» του οικογενειακού περιβάλλοντος του μαθητή

- Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει το οικογενειακό περιβάλλον και οι πρώιμες εμπειρίες στη διαμόρφωση του ψυχονοητικού εξοπλισμού των παιδιών.
- Τα παιδιά μέσα από τις μεθόδους ανατροφής, τις στάσεις των γονιών τους και τις αλληλεπιδράσεις τους με τα άλλα μέλη της οικογένειας τους εσωτερικεύουν και αναπτύσσουν ορισμένες πολιτιστικές και κοινωνικές αξίες, στάσεις και δεξιότητες.

Σχολική Αποτυχία

Β. Το στάδιο της «παθολογίας» του οικογενειακού περιβάλλοντος του μαθητή

- Τα παιδιά από χαμηλότερα κοινωνικό-μορφωτικά στρώματα γονιών φθάνουν στο σχολείο λιγότερο προετοιμασμένα λόγω των ελλείψεων που παρουσιάζουν σ' αυτούς τους τομείς και έτσι η δυνατότητα τους να εμπλακούν στη μαθησιακή διαδικασία είναι μειωμένη.
- Η φτώχεια είναι στενά συνδεδεμένη με τις αρνητικές επιδόσεις των παιδιών στο σχολείο, τόσο στις μη-λεκτικές, λεκτικές, και μαθηματικές τους ικανότητες όπως και στα προβλήματα συμπεριφοράς.
- Κάποιοι άλλοι παράγοντες επικινδυνότητας είναι ο μεγάλος αριθμός παιδιών στην οικογένεια, ο αναλφαβητισμός του πατέρα, και η μεγαλύτερη συχνότητα μέτρων πειθαρχίας.

Σχολική Αποτυχία

Γ. Το στάδιο της «παθολογίας» του σχολείου

- Η διερεύνηση του ρόλου του σχολείου έχει οδηγήσει στη διατύπωση της θεωρίας των πολιτιστικών διαφορών.
- Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία το πρόβλημα των παιδιών από τις κατώτερες κοινωνικές τάξεις δεν είναι η στέρηση αξιών ικανοτήτων και δεξιοτήτων γιατί αυτές υπάρχουν, μόνο που εκδηλώνονται με διαφορετικούς τρόπους από αυτούς που χαρακτηρίζουν τη σχολική κουλτούρα (Παπαδόπουλος Μ., 2011).

Σχολική Αποτυχία

Γ. Το στάδιο της «παθολογίας» του σχολείου

- Η θεώρηση των πολιτιστικών διαφορών τονίζει το γεγονός ότι η σχολική πρακτική βασίζεται κυρίων στην κουλτούρα των μεσαίων και ανώτερων στρωμάτων και ότι το σχολείο εφαρμόζει «εθνοκεντρική βία».
- Το σχολείο θεωρεί τον τρόπο σκέψης, έκφρασης και συμπεριφοράς των παιδιών από χαμηλότερες κοινωνικές τάξεις όχι ως δυναμικές καταστάσεις της προσωπικότητας τους αλλά ως ελλείψεις και ανικανότητες.
- Απουσία αποτελεσματικής στρατηγικής πρόληψης.
- Έμφαση στη λήψη διορθωτικών αντί προληπτικών μέτρων.

Σχολική Αποτυχία

Γ. Το στάδιο της «παθολογίας» του σχολείου

- Ανεπαρκής σύνδεση νηπιαγωγείου-δημοτικού-και κυρίως δημοτικού-γυμνασίου
- Στάση προς τους «αδύνατους» μαθητές η οποία συνήθως χαρακτηρίζεται από έλλειψη θετικών ενισχύσεων.
- Απουσιάζει συχνά η ενεργητική συμμετοχή του μαθητή στη διαδικασία της μάθησης καθώς και η εργαστηριακή εργασία στη τάξη.
- Απουσιάζουν οι ομαδικές δραστηριότητες και δεν ενθαρρύνονται οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ των μαθητών στην αναζήτηση της γνώσης.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΕΦΗΒΕΙΑ;

Η εφηβεία είναι η περίοδος της μετάβασης από την παιδική στην ώριμη ηλικία, ενδιάμεση ηλικία.

Αρχίζει βιολογικά με τις μεταβολές της φυσιολογίας της ήβης και τελειώνει ψυχολογικά με την τελική οργάνωση της σεξουαλικότητας.

- Κατά την εφηβική περίοδο το άτομο ξεκινά την επανάσταση του προς την ανεξαρτητοποίηση, και την πορεία του προς την ανακάλυψη της δικής του ταυτότητας.
- Οι αναπτυξιακές αλλαγές αφορούν όλες τις πτυχές του ατόμου:
  - Συμπεριφέρονται διαφορετικά
  - Η εξωτερική τους εμφάνιση είναι διαφορετική
  - Νιώθουν διαφορετικά

Anna Freud (1958):

«Η εφηβεία είναι χρήσιμη, αναπόφευκτη και απαραίτητη για την ομαλή εξέλιξη του ατόμου».

Ορισμένα από τα ψυχολογικά και κοινωνικά θέματα της εφηβείας:

- Σχέση προς τους γονείς και την εξουσία.
- Προβλήματα γύρω από τη σεξουαλική τους ικανότητα.
- Προβλήματα γύρω από την επιθετικότητα και το θάνατο.
- Προβλήματα ταυτότητας σε μια περίοδο γρήγορης αλλαγής στο σώμα και την ψυχή τους.

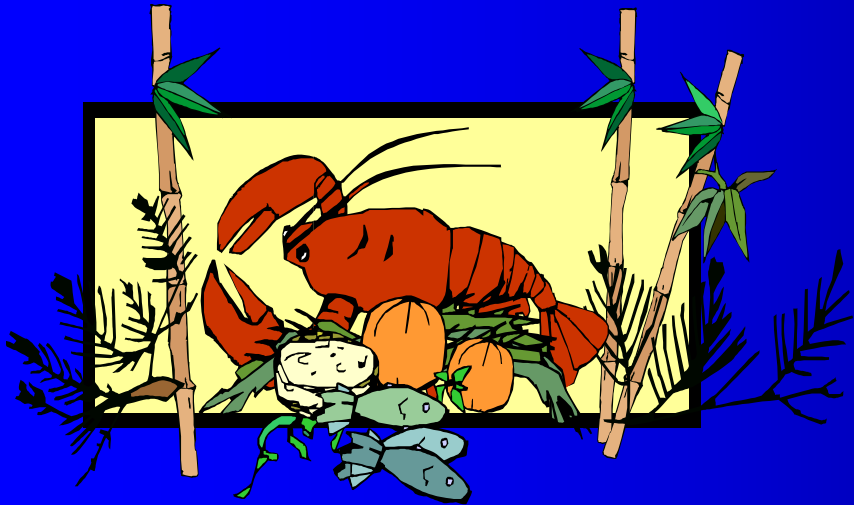
Ο έφηβος μέσα από τις διαδικασίες της ανάπτυξης χρειάζεται να κατακτήσει διάφορα αναπτυξιακά επιτεύγματα όπως:

- Το δρόμο από την εξάρτηση προς την ανεξαρτησία.
- Τον αποχωρισμό από τους γονείς και την οικογένεια.
- Την απόκτηση της ταυτότητας του.
- Την τελική σεξουαλική του οργάνωση.

Οι διαδικασίες αυτές καθώς και η επίδραση που έχουν αυτές οι αλλαγές στον έφηβο προκαλούν εσωτερική αναταραχή και στρες και οι έφηβοι όσο κι αν νιώθουν δυνατοί, υπάρχουν μέσα τους πράγματα εύθραυστα.

Η Φρανσουάζ Ντολτό συνήθιζε να λέει πως ο έφηβος μοιάζει με τον αστακό κατά την εποχή που αλλάζει το κέλυφος του: είναι εκτεθειμένος σε όλους τους κινδύνους και στην ανάγκη να κατασκευάσει ένα νέο κέλυφος.

«Η εφηβεία είναι
το Δράμα του
Αστακού»

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΦΗΒΕΙΑΣ

Για να επιβεβαιώσει ο έφηβος ότι δεν είναι πια παιδί:

- Καταστρέφει ότι είχε παλιότερα λατρέψει, απορρίπτοντας τα μοντέλα που του είχαν προσφέρει.
- Κάνει το αντίθετο απ' ό τι του λένε και απ' ό τι οι γονείς πιστεύουν (δείχνει πόσο εξαρτημένος είναι).
- Προσβάλλει με βίαιο τρόπο την ηθική τους, τις παραδόσεις και τις γνώμες τους.
- Η νέα εικόνα του σώματος, προβληματίζει τον έφηβο.

- Διαφοροποίηση της φωνής.
- Απότομη αύξηση μυϊκής δύναμης.
- Γρήγορη ανάπτυξη.
- Ξύπνημα σεξουαλικών ενορμήσεων.
- Σχηματισμός ταυτότητας.

Ο έφηβος δεν αναγνωρίζει πια το σώμα του, το θεωρεί ξένο.

Η ακραία ενασχόληση των εφήβων με το σώμα τους (π.χ. θέματα καθαριότητας) δείχνει ότι έχει προσβληθεί το αίσθημα ταυτότητας.

Με το να αναζητούν μια νέα φυσική ταυτότητα εκφράζεται η περηφάνια αλλά και ο φόβος τους γι' αυτό το σώμα που αλλάζει.

Ενδιαφέρον προς Ομάδα Συνομηλίκων

Είναι ένας τρόπος απομάκρυνσης από τους εξαρτητικούς δεσμούς με τους γονείς.
(Αιμομικτικούς - Οιδιπόδειο)

Εξέγερση εναντίον των γονιών

Η Αγάπη προς τους γονείς → ΜΙΣΟΣ

Ο Σεβασμός προς τους γονείς → ΠΕΡΙΦΡΟΝΗΣΗ

Προβάλλει την επιθετικότητα του
προς τους γονείς → ΚΑΧΥΠΟΠΤΟΣ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΟΜΑΔΑΣ ΣΥΝΟΜΙΛΗΚΩΝ

- Η παρέα γίνεται το βοηθητικό ΕΓΩ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ. Προσφέρει στήριγμα στο ΕΓΩ.
(Η προδοσία ενός φίλου είναι συγκλονιστική εμπειρία).
- Ρυθμίζει το άγχος του εφήβου.
- Ασπασμός της ομάδας (κανόνες).

- Εκκεντρικό ντύσιμο αγοριών κοριτσιών.
- Ρόλος των Μ.Μ.Ε. στον τρόπο ντυσίματος και τρόπο σκέψης.
- Πρωτοτυπία εμφανίζεται στην ομιλία και στη γραπτή έκφραση (π.χ. λεξιλόγιο, χοντροειδείς εκφράσεις).

Με τη χρησιμοποίηση ιδιαίτερου λεξιλογίου οι έφηβοι νιώθουν:

- Ότι χρησιμοποιούν μια μυστική μορφή επικοινωνίας μεταξύ των μνημένων.
- Αποκλείουν τους ενήλικες, αισθάνονται ανώτεροι.
- Νιώθουν σαν τους συνωμότες.
- Ικανοποιούν τις φαντασιώσεις παντοδυναμίας που έχουν και τη διάθεση τους για μυστήριο.

Ο έφηβος δανείζεται πρότυπα προς ταύτιση από τα πρόσωπα που θαυμάζει:

- Αθλητές
- Τραγουδιστές
- Ηθοποιούς

- Το ΕΜΕΙΣ που προσφέρει η ομάδα δίδει αίσθημα δύναμης
- Ο έφηβος έχει ανάγκη να νιώσει όμοιος με τους συνομήλικους διαφορετικός από τους ενήλικους

Έτσι,
ΑΠΟΒΑΛΛΕΙ ΤΟ ΑΓΧΟΣ

Ο έφηβος ψάχνει μέσα από την Ομάδα/Φιλία να βρει:

- Έναν λόγο ύπαρξης, ένα ιδανικό ΕΓΩ.
- Μία ενθαρρυντική εικόνα του εαυτού του που να καθησυχάζει την εσωτερική ανησυχία του.

**ΝΑ ΤΟΥ ΔΙΝΕΙ ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΤΟ
ΑΙΣΘΗΜΑ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΤΟΥ**

Σκασιαρχείο

- Σημαίνει παράνομη απουσία από το σχολείο.
- Συνδέεται με:
  - ιστορικό αποτυχίας (σχολικής ή και κοινωνικής)
  - μαθησιακές δυσκολίες
  - πολύ χαμηλές σχολικές επιδόσεις
  - φόβο αποτυχίας
  - οικογενειακά προβλήματα
  - άγχος
- Θα πρέπει η συμπεριφορά αυτή να αντιμετωπιστεί έγκαιρα.

Σκασιαρχείο

- Αν δεν αντιμετωπιστεί έγκαιρα τότε θα υπάρχουν αρνητικά αποτελέσματα στη σχολική, κοινωνική και συναισθηματική ζωή του εφήβου.
- Εσείς τι κάνετε; Μιλήστε μαζί του, βρείτε τους λόγους που κάνει κοπάνες.
- Ποιοι είναι οι λόγοι που τον οδηγούν να κάνει απουσίες από το σχολείο;

Σκασιαρχείο

- Δημιουργήστε μια ατμόσφαιρα κατανόησης και αγάπης και αναζητήστε μαζί του λύσεις στο πρόβλημα.
- Ως καθηγητές του, κρατήστε ενθαρρυντική στάση απέναντι του.
- Βρείτε μαζί του κίνητρα και στόχους για να μπορέσει να σχεδιάσει το επαγγελματικό του μέλλον.

Θετικός τρόπος αναγνώρισης:

→ Σχολική επιτυχία.

→ Αναγνώριση μέσα από τον αθλητισμό ή άλλα ενδιαφέροντα.

Τρόποι έκφρασης

- Φυσιολογικός ή αποδεκτός τρόπος έκφρασης:

- Μακριά μαλλιά
- Παράξενο ντύσιμο
- Άσχημο λεξιλόγιο
- Τάση για σύγκρουση
- Τρυπήματα στο σώμα
- Τατουάζ για να αρέσουμε

Αρνητικός τρόπος έκφρασης:

- Ανυπακοή
- Χρήση μοτοσικλετών
- Εξαρτησιογόνες ουσίες
- Πρόωρη εγκυμοσύνη
- Φυγή από το σπίτι
- Σκασιαρχείο

Αρνητικός τρόπος έκφρασης

Σημείωση: Όσοι έφηβοι δεν πέτυχαν θετική αναγνώριση και προβολή αναγκάζονται/επιδιώκουν να πάρουν αρνητική αναγνώριση.

Άλλη βασική ανάγκη στη φάση αυτή είναι η
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΠΟΙΗΣΗ

Είναι η φυσιολογική πορεία προς το **μεγάλωμα**,
την **ενηλικίωση**, την **υπευθυνότητα**.

Σ' αυτή την πορεία κυριαρχούν ανάγκες:

Με τον όρο **εξάρτηση** εννοούμε την **ανάγκη** του εφήβου να **στηρίζεται** συναισθηματικά στους **γονείς**.

Η **ανάγκη** της **ανεξαρτητοποίησης** γεννά επίσης **σύγκρουση** και **αμφισβήτηση** της **γονεϊκής** και **σχολικής εξουσίας**.

Όμως με το χάσιμο της σιγουριάς και της ασφάλειας, της όμορφης και ξέγνοιαστης παιδικής ηλικίας δημιουργούνται στον έφηβο:

Συναισθήματα άγχους
Σύγχυσης
Κατάθλιψης

Τα πιο πάνω είναι
παροδικά και
ευτυχώς περνούν με
τη λήξη της
εφηβείας

Συμβουλή # 1: Συνδεθείτε με τους μαθητές σας

- Κατανοείτε τα δικά σας επίπεδα άγχους
- Να είστε εκεί για τους έφηβους όταν σας χρειαστούν
- Βρείτε κοινό έδαφος επικοινωνίας
- Ακούστε χωρίς να κρίνετε ή να δίνετε συμβουλές
- Αναμένετε την απόρριψη

Συμβουλή # 2: Φροντίστε τον εαυτό σας

- Το άγχος του να χειρίζεστε έφηβους είναι αρκετά μεγάλο, πόσο μάλλον όταν υπάρχουν και ιδιαιτερότητες και προβλήματα. Οπότε είναι σημαντικό να αφιερώνετε χρόνο και για τον εαυτό σας. Αυτό σημαίνει να φροντίζετε για τις δικές συναισθηματικές και σωματικές ανάγκες και να μάθετε να διαχειρίζεστε το δικό σας άγχος.
- Βρείτε το χρόνο να χαλαρώνετε καθημερινά και μάθετε πώς να ρυθμίζετε τον εαυτό σας και να ξε-αγχώνεστε όταν ξεκινάτε να νιώθετε κατακλεισμένοι από τα διάφορα που συμβαίνουν.
- Δε χρειάζεται να τα περνάτε όλα μόνοι σας. Ζητείστε βοήθεια από φίλους συναδέλφους,, τον σύμβουλο/εκπαιδευτικό ψυχολόγο του σχολείου.
- Να είστε σε εγρήγορση για οποιαδήποτε σημάδια κατάθλιψης ή υπερβολικού άγχους και ζητήστε επαγγελματική βοήθεια αν χρειάζεται.

Σας ευχαριστώ.

Να έχετε μια ήσυχη
και καλή χρονιά.

